

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 17. maja 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

62 družbenikov se je snidilo v letošnjem zboru, ktere ga so, kakor vsako leto, tudi letos počastili s svojo nazočnostjo. Njih ekscelencija deželni gosp. poglavar grof Chorinsky. Nadomestovane so bile tudi po svojih poročnikih vse gospodarske družbe našega cesarstva; marska gospodarska družba je za svojega namestnika izvolila c. k. dvornega in poglavarstvenega svetovavca, visokorodnega grofa Andreja Hohenwarta, štajarska gosp. A. Samasa, goriška gosp. Ferd. Schmidt-a, tiroljska gosp. A. Brusa, dunajska, pražka, zgornjo-avstrijska, salcburška, črnoviška, zagrebška in celovška pa dr. Bleiweis-a.

Družbe predsednik gosp. Fidelis Terpinec je pozdravil zbor se zahvalil za podporo visoki deželni vladi v preteklem letu in pa podružnicam kakor tudi družbenikom za njih marljivo prizadevanje, in lepo je vpletel svojemu govoru, da veselejša doba je nastopila ravno sedaj za kmetijstvo in obertnijstvo, ker iskreno zaželjeni mir je končal kervavo vojsko in pripravljanje k še huji, in namest da bi se valile iz Francozkega silne armade na bojišče, vrejo ravno sedaj v Pariz iz vseh krajev Evrope pridelki pridnih živinorejcev in gospodarjev.

Po tem ogovoru so sledili po versti za ta zbor določeni pomenki.

Najpoprej je družbini tajnik dr. Bleiweis v kratkem zboru naznanil imenitniše dogodbe in opravila, s katerimi je imela kmetijska družba preteklo leto opraviti in kako je to in uno opravila. Povedal je: da presvitli cesar so poterjili lansko novo volitev gosp. F. Terpinca za predsednika družbe, — da je glavni zbor troje izpraznjenih štipendij za učence kmetijskih šol podelil trem kmečkim fantom, ktere je za naj ugodniše spoznal med drugimi, ki so za te štipendije prosili, in da poslednja preskušnja kmetijskih učencov konec leta lani se je dobro iztekla in od sl. ministerstva zadovoljno v vednost vzeta bila, — da je glavni odbor mogel posloviti drenažarja, kteremu je skoz dve leti 300 gold. plačevala, ker se je tako malo gospodarjev za drenažo oglasevalo, da bi se ne splačali obilni stroški, ktere si je družba na glavo nakopala in vendar svojega namena ni dosegla tako koristno in za močirni svet tako potrebno drenažo na Krajnskem vpeljati; kmetijska družba je vse storila, kar je v nji moči bilo in še veliko več; če pa naši gospodarji nočejo, ni ona tega kriva; — c. k. ministerstvo nauka je iz Dunaja poslalo kmetijski družbi v pretres rokopolis „nauka za kmetijstvo“ v primorskih deželah; glavni odbor je spolnil željo sl. ministerstva; — c. k. deželno poglavarstvo je vprašalo družbo zastran določbe daril za pogoizdevanje Krasa; glavni odbor mu je naznanil svoje mnenje v tem; — c. k. deželno poglavarstvo je velelo družbi, naj popiše vinorejo na Krajnskem, lastnost in ceno krajnskih vin itd.; vse to je storil glavni odbor; — tukajšna kupčijska in obertnijska zbornica je prosila družbo za popis podkovijske in živinozdravilne učilnice v Ljubljani in pa učilnic kmetijskih; prošnji ti se bo vstreglo; — za dobro gospodarstvo družbenega premoženja vedno skerbni odbornik in dnarničar gosp. Prégel

je naročil glavnemu odboru, naj po izgledu dunajske in drugih družb tiste družbenike, kteri že več let niso odrajalali družbenega letnega plačila izbriše iz števila družbenikov, ker taki, ki ne morejo ali ki nočejo 2 gold. na leto družbi za obcnokoristne namene darovati, gotovo tudi na drugi strani k povzdigi domačega kmetijstva dosti ne pripomorejo; glavni zbor je sklenil, po predpisu družbinih postav ravnati; — od c. k. deželnega poglavarstva družbi v pretres izročeno postavo za mlinarje je glavni odbor vredil in sl. poglavarstvo prosil, naj blagovoli to potrebno postavo kmali razglasiti; — letošnjemu občnemu zboru unanjih kmetijskih in gojzdnih gospodarjev v Pragi je nasvetovala naša družba nektore zadeve, ktere naj se vzamejo v tem zboru v pretres; — nekterim učiteljem ljudskih šol, ki so družbo prosili za „umno kmetovanje“ Zalo-karjevo in za Pircovega „vertnarja“, je glavni odbor vstregel, tudi gosp. predsednik Terpinec je od družbe kupil 50 iztisov „umnega kmetovanja“ in lično vezane izročil sl. ordinarijatu za šolske darila po deželi; — namesto gosp. prof. Strupi-a je lansko jesen glavni odbor začasno izvolil dosluženega gosp. fajmoštra J. Zalokarja za odbornika in oskerbnika družtvenega verta; domoljubni gosp. fajmošter so prevzeli to opravilstvo; — za pariško razstavo živine je glavni odbor storil, kar mu je naročilo sl. ministerstvo; — med mnogimi novimi mašinami je naročil glavni odbor Fihthnerjevo sejavnico, ktera je bila zboru na ogled postavljena; — tudi jaje kohinhinskih put je dal priti za poskušnjo; — poslednjič so bile naznanjene tudi darila, ki jih je v bukvah in časopisih prejela kmetijska družba preteklo leto.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Praprot dobra za jésti.) Mlada praprot, dokler še svoje perje v glavici zavito derži, je prav mehka in kerhka in za jésti dobra, ako se napravi kakor špargelj; ali pa, ako se kuhana z oljem in jesihom hladna vživa. Kuhati se mora v dobro osoljeni vodi; posebno bi pa utegnila v jesihu hranjena, kakor mlade kumare ali mlad fižol v stročji k mesu prav dobra biti. — Ker se to ravno zdaj poskusiti dá, dokler je praprot še mlada, bi se nam prav vstreglo, ako bi sčasoma po „Novicah“ zvedili, da so mnogi drugi našo skušnjo z dobrim vspehom posnemali.

(Nov pripomoček zoper tertno bolezen) priporoča 18. list „Annot. Friul.“ Že družba gospodarska v Turinu je priporočevala zoper tertno bolezen, naj se fižol, buče, dine ali kumare sadé med terte; naj bolje pa so se poterjile buče, in sicer tiste, ki imajo podobo steklenice ali flaške (čutare). Tri leta zaporedoma je nek vinorejec v Sacili sadil te buče med terte tako, da so se ovijale po njih, in nobena terta mu ni zbolela, čeravno je bolezen v tistem kraju bila. — Ako je to res, bi bil dobiček dvojni: zdrava terta in pa pridelek bučni.

(Ali je bolje gnoj na njivi berž podorati ali ne?) Nekteri kmetovavci mislijo, da je za prvo setev na pognojeni njivi bolje, da gnoj nekoliko časa, preden se podorje, leži na njivi. Da bi se to do dobrega zvedilo, so se napravile skušnje, ktere je „Lüdersdorfov“ časnik na znanje

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. maja 1856.

Drevesa namesti kozolcev.

V nekterih krajih se težko les dobí, da bi se kozolci ali ostervi naredili; zavolj tega ljudje le na polji svoje snopje sušijo, pa je večkrat deževno ali slabo vreme, da se žito v snopéh ali razstavih ne more dobro posušiti, in komaj snopi majhno ovenejo, jih že omlatijo, čeravno se zernje ali žito še ni prav osušilo. Ker se vse na polji suši, se večkrat snopi ali razstavki namakajo dežja, da žito ali zernje začne kaliti, kerma se vsa spridi, slama sperhne in sogrije, in tako ljudje veliko manj hasni imajo.

Taki nadlogi bi se nekoliko v okom prišlo, kjer iz suhega lesa kozolcev narediti ali osterv postaviti ne morejo, ako bi se tako naredilo. V jeseni ali spomladi naj se vsadi po versti kakih 6, 8 ali 10 drevés zemlji pripravnih, postavljeno: berst ali brest, božji tern ali akacijevo, breza (Birke), gaber, hrast ali dób, jagla ali trepetlika, javor, jesen, kostanj, meklen, jesen, skurš, smreka, jelka itd.

Če bi se te ali druge drevesa, ktere so zemlji pripravne in se dajo obsekavati, tako po versti vsadile, da bi eno drevó od drugega za poldrugi ali dva do 4 sežnje ali klaftre narazen stalo, ali da bi se vmes 1 ali 2 kola ali stebra postavila in na te drevesa ali stebre bi se tako prekle ali late s tertami ali s srobotom privezale, da bi vse kozolcu enako bilo, bi se lahko va-nj snopje, detelja, slama, ali kaj takega sušiti devalo. Ko bi verh zadnje prekle ali late se privezale kake deske ali slama, da bi dež skozi ne mogel, bi se lahko vse dobro posušilo. Vsak pa lahko sam razume, da se morajo ene leta take drevesa z rogovilami ali s kolmi od obeh strani podperati, da jih veter ali burja ne podere, dokler se dobro ne ukoreninijo in močnejše ne izrastejo. Na tako vižo zmiraj višji in močnejši kozolci prihaja, in ni drugega treba, kakor včasih veje obsekavati ali obžagati. V jeseni se prekle ali late proč vzamejo, in se pod streho spravijo, da pod milim nebom ne perhnijo ali da jih kdo ne pokrade. Takih drevés se laglej dobí po gojzdi ali logih, če so le tako debele kakor roka ali noga, se lahko tam skopljejo in na take kraje presadijo, dobro zalijó, pa s kolmi podprejo, da jih veter ne omaja ali ne podere, kakor pa takih stebrov, kteri so za kozolce že zadosti debeli. Vendar se mora po pameti ravnati, da se kmali prve leta drevesa preveč in previsoko ne oblagajo, da se ne zatarejo; pozneje, ko so že močnejše, se lahko zmiraj višje sklada ali vloga. Če je suša, se mora prvo, drugo ali tretje leto takim drevesom zalivati, da se ne posušijo, in da se bolj naglo ukoreninijo, in varovati jih, da jih veter ne podere, ali živina ne omaja. Nar boljše je take drevesa v jeseni saditi, da se čez zimo zemlja vleže; ker zimska mokrota tudi dalje terpi, kakor če se spomladi sadijo, jim tudi ni treba tako pogostoma zalivati.

Naj le eni to poskusijo, kmali jih bodo drugi posnemali, kakor jih posnemajo že drugod. Živo drevó, ki služi kozolcu za steber, ne trohni kakor trohnijo in gnjijo tudi močni koli v zemlji. Z.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Tretji oddelk zbornih pomenkov je obsegal predloge družbinih podružnic in pa govor gosp. odbornika Antona Samasa o velikem dobičku, ki izvira iz razdeljenih in potem v polje, senožeti ali verte predelanih občinskih pašnikov (gmajn).

Ker so poduki, naj bi gospodarji razdelili malopridne pašnike in jih predelali v rodovitni svet, večidel le bob v steno in se nič kaj ne primejo ljudi, ni hotel gosp. Samasa s svojim za očitni razglas namenjenim govorom prazne slame mlatiti, da bi bil le priporočal razdelitev taci pašnikov, ampak je naravnost izgled pokazal iz naše bližnje okolice, kjer je večletna terma ovirala razdelitev močirnega pašnika, dokler je vendar pred 3 leti pamet premagala svojeglavnost nasprotnikov, da sedaj vsi skupaj hvalo pojó blagoslovu Božjemu na tistem mestu, kjer so poprej žabe regljale in krote opravljale nemarnost posestnikov. „Blizo zadnjih hiš Ternovega in tam, kjer se nekdanj silno obrekovano, sedaj pa že močno hvaljeno ljubljansko močvirje začčenja — je rekel gosp. Samasa — se na levem bregu Malega grabna, od cegelnice noter do Ljubljance razpróšira blizo 60 oralov velik svet, do kterege je imelo 151 deležnikov iz Krakovega in Ternovega pravico, večidel močiren ali pa glinast, da so zemljo za cegelnice jemali in križem jame kopali, v kterih je mlaka zastajala in zrak kužila. Da tak močiren svet, na kterege si še človek stopiti ni upal, ni bil nikomur v prid, je lahko zapopasti; vendar večina posestnikov ni dovolila, da bi se bil razdelil in da bi bil potem vsak svoj kos obdeloval, čeravno si je rajni nepozabljivi mestni župan Hradecki na vso moč prizadeval; terdovratneži so takole modrovali: „če ni naše, naj se nam skaže; če pa je naše, čmu razdeliti kar hočemo skupaj imeti?“ In tako so zavirali razdeljenje. Ščasoma je pa drugač prišlo. Za cegelnice niso več zakupniki mestnih cegelnic na tem mestu dosti gline dobivali, pa jim tudi sicer ni všeč bila, — tudi so se gospodarjem oči odperle, da po bičji in ločji krava ne molze, — vidili so, da obdelano močirje na sto družih mestih donaša velik dobiček in da je 60 oralov blizo pri hišah, ki se bojo tolikanj lože obdelovati dali — vse to je premagalo nekdanjo termo, tako, da pred 3 leti so gospodarji sami prišli prosit, naj bi se jim razdelil nerodovitni svet. Gosp. Podkrajšek, magistratni oskerbnik, se je radovoljno lotil tega dela, je razpartil imenovano zemljiše, deležniki so srečkali (lozali) vsak za svoj kos; Peter je od Pavla potem kupil njegov del, če ga ta ni mislil obdelovati, ali ga je zamenil, če mu je na tem mestu bolj kazalo ga imeti kakor na drugem. Da ob kratkem povém: pridni Krakovčanje in Ternovčanje s svojimi ženami so sedaj predelali že večidel tega zanemarjenega sveta v rodovitne verte za zelenjavo, in v polje, da je veselje viditi. Prašajmo jih: kaj bojo zdaj rekli: ali je prav ali ne, da so storili to, kar bi bilo že vsaki hiši dosti sto goldinarjev doneslo, ako bi bili že njih stari očetje to storili? — Ko je gosp. Samasa sklenil svoj govor, so deželni gosp. poglavar željo izgovorili: naj bi se ta izgled razglasil po svetu — drugim v posnemo. — Omenili smo

tedaj to tukaj bolj na dalje, s serčno željo, naj bi ne bile te besede glas vpijočega v pušavi in naj bi poterdile kar smo že stokrat priporočevali v „Novicah“ večkrat morebiti brez vspeha, večkrat pa tudi uslišani od pametnih gospodarjev. Naj bi vsi naši gospodarji le samo to v svoj lastni dobiček pomislili: nekdanj je bilo malo ljudi na svetu; oni niso potrebovali vsega svetá, tedaj ga je ostalo veliko praznega, to so „gmajne“; — dan današnji je veliko ljudi in pomanjkuje jim rodovitnega sveta; to nam kaže, da se imajo „gmajne“ razdeliti. Zato ni v obljudenih in prebrisanih krajih nikjer več občinskih pašnikov ali gmajn, zato jih je pa v Ameriki in Afriki in v družih deželah še dosti, kjer ni ljudi ali pa so ljudje divjaki.

(Dalje sledi.)

Rastlina.

Spisal Janez Tušek na Dunaji.

XI.

Ob kratkem smo premišljevali sedaj célično življenje. Pogledati moramo še na postave, ktere jo vežejo na njeno okrajno, in ktere tedaj v celi okrajni veljajo.

Neizrečeno veliko je število célic v eni rastlini. V majhni rastlini je lahko več célic kakor stanovavcev v naj večji deželi. V lesu 80 čevljev visokega borovca, kateri je pri korenini vatel debel, je čez 80.000 milijonov célic, kar se lahko prerajta, ker ima kubična linija borovcevega lesa naj manj 4000 célic v sebi.

V tako velicah okrajnah je tedaj potrebno naj umnišega gospodarstva. Akoravno se primordijalni mešički niso nikoli matematike učili, so vendar svojim célicam take podobe dali, da v naj manjšem prostoru naj več stvari lahko spravijo. Je jih namreč veliko dvanajst-ogljatih. Kakor opeke (cegli) kakega poslopja so célice ena na drugo zložene, ktere so pa mnogoverstnih podob. Pa če imajo tudi enako podobo, vendar včasih naj različniše dela dopernašajo, ravno tako, kakor ne stori čedna obleka moža, ampak njegove dušne lastnosti.

Med célicami je mnogo pot in cest, ktere jim zrak in za živež potrebne gaze dovažajo, neporabljive stvari pa iz poti spravljajo. Te ceste pa so se naredile iz célic, ktere so svojo samostalnost višjim namenom cele rastline darovale.

Perva podlaga rastlinske okrajne pa je, da so célice delo razdelile. Med ljudmi, v panji med čebelami in v rastlini, povsod kjer se hočejo velike dela dopernašati, je več stanov. Ta družba célic oskerbuje živež, una vožnjo, tretja varstvo cele okrajne. Kakor v panji le matica skerbí, da se število prebivavcev množi, ravno tako se v rastlini le iz ene célice snuje seme. Tudi brezštevilo trotoev je v prašnih mešičkih.

Célice, ki služijo v varstvo svoji celi okrajni, stojé tako tesno skupej, da nobena škodljiva stvar ne more med nje; le na listji pusté veliko luknjic, skoz ktere rastlina sope. Na eni štirjaški linii je pri marsikteri rastlini čez 2000 takih luknjic, ktere pa dvé célici, ki pri vratih stojite, zmiraj lahko zapirate, kakor vrata kake terdnjave. Da je pa okrajna še bolj varna pred sovražniki, se pa včasih več teh vojakov skupej sklene v bodeče ternje, lase ali šetine, ktere v mnogih rastlinah tudi napravljajo strup. Kakor divjak svojo pušico, čebela svoje želo, kača svoj zob, ravno tako tudi ostrupení rastlina svoje šetine, kar je gotovo že vsak poskusil pri koprivah. Kakor živali, katerih sorodniki v naših hladnih krajih niso nevarni, v južnih krajih napravljajo zlo škodljiv strup, tako imajo tudi rastline v vročih krajih hujši strup v sebi.

Pod varstvom lubja in skorje delajo druge célice vedno brez prenehanja. Sicer ne slišimo nič od njih pridnosti, ker ne pojejo in ne brenčé, kakor čebele, ampak na tihem dobro delajo. Koreninice se vedno daljšajo, hitijo na vse strani v vlažno perst in se ovijajo krog kamničkov, da bi

kar naj več živeža dobile, ktere pa same ne porabijo, ampak dalje po rastlini pošiljajo. Sok teče po stebelu navzgor, ker ga vsaka célica, ko ga je v-se vzela in, kakor čebela med, enmalo predelala, iz sebe verže in svoji sosedí dá. Tako teče sok iz korenine dalje po stebelu v listje. Tukaj se snide z gazi, iz zraka vzetimi, in doseže svojo popolnost. Torej ima sok v vsakem delu rastlinskem drugačne lastnosti. Tù ima očem dopadajočo barvo, tam lep duh in prijeten okus, tam spet okrepcavno in tam strupeno moč. Pa včasih tudi rastlina v mladosti drugačne stvari pripravlja kakor v starosti.

Ko je rastlinski sok svojo naj večjo popolnost dosegel, začne cvetlica cvesti. Cvet je združba peres, v katerih rastlina svoje naj lepše stvaritve na ogled razstavlja. V cvetu so zedinjene naj krasniše barve, naj prijetniše dišave, naj slajši med; naj boljše in naj močnejše stvari imajo tù naj prijetnišo podobo.

Ozir po domačii.

Smledniška okolica.

Preselivšemu se iz Smlednika na Trato mi ni le zginil spred oči orjaški Triglav, očaj krajnskih gorá, temuč tudi nižje gore, med njimi prijazna Šmarna gora, v njenem podnožji smledniška fara, od ktere sem si namenil častitim bravcem „Novic“ nekoliko črtic napisati.

Smlednik, srednja fara, ima od leta 1850 tako veliko, zalo, po obrisu in vodilu prerano umerlega zidarskega mojstra Brili-ta tako umetno izdelano cerkev, da se ona zamore z vsako po deželi na Krajskem meriti. Od zunaj ne obeta sicer nič posebnega, al od znotraj je kaj razmerno vredjena. Zvonik, dasiravno v primeri cerkve majhen, ima 4 zvonove, katerih mili in ubrani glasovi se po hribih in dolinah kaj ginjaivo razlegajo.

V kmetijstvu smledniška fara ni zadnja; bivajo tù premožni kmetje, kateri se zraven poljedelstva tudi s sadjorejo prav pridno pečajo; eden po imenu Jeraj, je bil že od slavne c. k. kmetijske družbe zavoljo tega lepega djanja s sreberno svetinjo obdarjen, in drugi, po domače Rak iz Hraš, z dušo in telesom sadjorejec, jo ravno tako zasluži *). Tudi čbelarija ne spi v smledniškem krogu. Ravno imenovani Rak in pa Tomel v Mošah, v tem opravilu prav zastopna moža, zaslužita vsem faranom v lep izgled postavljena biti. Še celó vinoreja se vidi v tem kraju; posebno pri Martinu Skulu na Vikerčah se vidijo v njegovem prostornem vertu med sadnim drevjem terte raznega plemena. Občnospoštovani oče Jeraj je tudi v svoji starosti za hišo v sredi Starigrada germovje posekal, izkopal, pognojil in terte zasadil. Neki dan, ko se je pri obdelovanji tega nograda močno trudil, pridem memo in ga tolažim rekoč; „le voljno poterpíte, oče Jeraj, v malo letih vaš trud ne bode zastonj, lahko bote svojo žejo s kako kapljico starogradskega vina ugasili“. Ravno ta mož je poslal svojega sina v živinozdravniško šolo v Ljubljano. Zares posnemanja vreden izgled!

Sploh so Smleščani kaj prijazni, umni in dobrodušni ljudje; naj jih „Novice“ očitno pohvalijo, ker hvalo zaslužijo!

Janez Dolinar, učitelj.

Ogled po svetu.

Kitajsko in Kitajci. (Dalje.)

Prav prijazno so nas sprejemali Kitajci. Ponujali so nam ljule in palčice bambusa, čaj brez sladkora v škedelčicah. Hiše so bile polne čudnega in nikomur podobnega orodja; vse majhno in sleherno iz bambusa izdelano. Pred vsako hišo je bil majhen zid podoben dimniku, kjer je malik in pred njim kadunja polna peska, v ktere so goreče dobro dišeče palčice vtaknjene. Več teh hiš je bilo podobnih terdnjavam in so tudi oborožene s puškami in sulicami železnimi, — zgol znamenja, da so vedno pripravljeni za napad roparjev.

*) Ga bomo priporočili kmetijski družbi.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 24. maja 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Potem so prišli na versto predlogi, ki so jih nekatere družbine podružnice zboru v razsodbo in sklep podale. Novomeška podružnica, novo oživljena po iskreni prizadevi sedanjega gosp. prošta in po hvalevredni pripomoči verlih domoljubov te okolice, od ktere bomo pozneje več povedali, je nasvetovala: naj bi se učitelji ljudskih šol v našo družbo jemali brez predpisanega letnega plačila, ker oni, z mladino po deželi v vsakdanji zavezi, zamorejo veliko veliko pripomoči v napredek umnega kmetijstva v vseh njegovih razdelkih, ako že v mlade serca cepijo malo po malem take vednosti, iz katerih kdaj utegne izrasti drevó umnega gospodarstva, ktereга korenina je spoznanje, da tudi kmetijstva se je treba učiti in da tudi kmetijstvo napreduje od leta do leta. — Zbor je poterdil svét podružnice novomeške in sklenil: naj take učitelje, kateri zaslužijo to čast, podružnice vsako leto zboru naznanjajo, da se bojo brez letnega odrajtvila vzeli v družbo z vsími pravicami, ki grejo pravim družbenikom.

Podružnica mengiško-kamniška je razodela zboru svoje prepričanje, da naj krepkejša pripomoč za povzdigo sadjo- in murboreje je nauk v ljudskih šolah. Da se pa ljubezen do toliko koristne sadne in murbine reje prav živo uname v serci šolske mladine po kmetih, je treba jo enmalo podpihati z darili, ki naj se dajejo fantičem, ki pridno nabirajo sadne peške in sicer kažejo, da jih veselé drevesca. Zbor je spoznal, da je ta svét res prav dober, in je sklenil, naj tudi kmetijska družba kaj pripomore, ga v djanji poterediti; sklenil je tedaj zbor, naj družba vsako leto 50 iztisov tistih bukev, ki so jih gosp. fajmošter Zalokar pod naslovom „umno kmetovanje“ spisali in ktere je družba natisniti dala, po šolah na kmetih razdeluje; teh 50 lično vezanih bukev naj se pa izroči visokočastitemu škofijstvu, da jih razdeli vrednim učencem po šolah na kmetih.

Pri ti priliki, ko je bilo rečeno, da od šolske mladosti po kmetih je naj več prida pričakovati za povzdigo sadjo- in murboreje, ker stare kosti se ne dajo lahko omajati k potrebnemu napredku, je bilo pa tudi omenjeno, da otroci v šolah se zamorejo le tedaj sadjo- in murboreje naučiti, če jo učitelj sam dobro zastopi, zakaj kdor sam ne zna, ne more drugih učiti. Perva potreba je tedaj po tem takem, da so vsi učitelji ljudskih šol v sadjo- in murboreji dobro podučeni. Ker je v Idrii ene leta že pripravniška šola za prihodnje učitelje ljudskih šol, in ker se sliši, daje v ti idriški šoli vsako leto več pripravnikov kakor v ljubljanski, nauk sadjo- in murboreje se pa tam ne razlaga kakor v Ljubljani, je zbor enoglasno sklenil, c. k. deželno poglavarstvo prositi: naj blagovoli to reč tako uravnati, da tudi v Idrii se bo razlagala in djansko učila sadjo- in murboreja pripravnikom ljudskih šol.

Pomenki o sadjoreji so sprožili še nekatere druge svete, kateri so s sadjorejo v ozki zavezi. Gosp. katastr. inšpektor Rautner je podal zboru list nemškega časnika „Frauend. Bl.“, ki ga mu je gosp. dr. Eisl izročil, v katerem časniku stojé zaznamovane ostre postave, ki so v nekterih krajih

Českega upeljane, ktere velijo gospodarjem, da vsi morajo drevje trebiti gosenc; take postave so potrebne — je rekel gosp. Rautner — če ne, ne morejo posamni pridni gospodarji zoper to požrešno žival nič opraviti; zato je željo izgovoril, naj bi „Novice“ tisti sostavek iz omenjenega časnika prestavile v slovenski jezik. Gosp. deželni poglavar so na ta predlog odgovorili, da tudi oni mislijo, da bi bilo prav, ako bi se podučni del onega sostavka natisnil v „Novicah“, — zastran postavnega dela pa bi bilo treba, ako kmetijska družba misli, da bi tudi pri nas taka postava dobra bila, da svoj nasvét predloži deželnemu poglavarstvu, ktero bo gotovo storilo, kar je sadjoreji v prid. Hvaležen je sprejel zbor to zagotovilo. Gosp. Šmidt je dokazal potrebo večkratnega oberanja gosenc, ker gosenc je več plemen, ktere imajo svoj čas. Dr. Bleiweis je pristavil, da človeška roka zamore sicer veliko veliko storiti in da pridno in večkratno oberanje gosenc je res živa potreba, pa pozabiti ne smemo tistih živalic, ktere je modri Stvarnik človeku vstvaril kot naj bolje pripomočnice, in to so tice, posebno tice pevke; rekel je, da postavo sicer imamo, ne loviti tičev vsaki čas in jim ne pobirati gnjezd, pa žalibog! da lepa ta postava na papirji se premalo spolnuje djansko; treba je tedaj, da prosi kmetijska družba za ostro izpeljevanje obstoječih postav po mestih in po kmetih. Gospod dvorni svetovavec grof Hohenwart je h koncu teh pomenkov omenil, da več še kakor postava in prisiljeno delo zamorejo v tem pomagati poduki in dobri izgledi, in da naj več v tem zamorejo storiti duhovni gospodje in pa učitelji po deželi. (Dalje sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Mladi oves in mlada merva nista konjem vselej škodljiva). Mnogi gospodarji mislijo, da mlado senó in mladi (frišni) oves škodujeta konjem; pravijo, da jih rado po nju kolje. Francozki vojni minister je ukazal, naj se skusi mlado senó in mladi oves pri več vojaških konjih, in res so skušali to pri več konjih. Skušnje so učile, da konje, katerim je bila prav mlada merva pokladana, je le takrat klalo, ako se jim ni dajala določena vsakdanja mera, ampak so je snedli, kolikor so hotli, — ker pa konjem mlada merva posebno dobro diši, so jo požrešno jedli in po tem jih je klalo. Kadar so pa konji pravo mero nove merve dobivali, jim ni nič déla, tudi mladi oves jim ni škodoval.

Usmiljen gospodar z živino — dober gospodar za-se.

Kmet brez živine ali pa riba brez vode, je vse eno. Kdor pa hoče dobro živino imeti, mora lepo z njo ravnati; saj je to le njegov dobiček. Ne bom govoril tu od neumnih gospodarjev, kateri tega ne zapopadejo. Le v izgled hočem tukaj pristaviti, kako nekteri pametni možje pri oratvi ravnajo, kakor mi je star mož povedal, ki je sam od mladih let to skusil in se zadosti prepričal. On prime vola ali konja za grivo in pravi: „moj voliček ali konjiček, le pojdi lepo gori pa doli“. Kadar orje, pa tako poje, in živina veselo dela brez pretepanja ali vednega kričanja nad njo.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti. sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. maja 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Starodavna navada je, da se občnemu zboru vsako leto naznanja stan družbenega verta na Poljanah. Popisali so ga letos gosp. fajm. Zalokar, ki so po odhodu gosp. prof. dr. Strupi-a v Prago prevzeli oskerbništvo tega verta, katerega namen je trojni: 1) da se prideluje kar naj več žlahnega sadja in murbinih drevés, 2) da se poskušajo mnogoteri novi in hvaljeni sadeži, 3) da se streže sadjo- in murborejni učilnici z vsem, česar potrebuje, da se gosp. bogoslovci, pripravniki ljudskih šol in pa učenci kmetijske šole djansko uri v ti vednosti.

Gosp. fajmošter, kateri so se prav marljivo poprijeli tega opravilstva, so povedali, da od mesca listopada preteklega leta se je oddalo iz verta 1630 murbinih drevés, 870 pa cepljenih jablan in hrušk. Ako se ozremo na pretekle leta nazaj, ko so na tem vertu gosp. prof. Hlubek, dr. Orel in prof. Šubert začeli rejo murbinih drevés na noge spravljati in jo je gosp. dr. Strupi na tak stan obilnosti spravil, da lahko rečemo, da nobena kmetijska družba ni za murborojo toliko storila kot ljubljanska, ker okoli 82.000 drevés se je poslednje leta iz tega verta ali za majhen dnar ali zastonj po Krajskem, pa tudi Štajarskem in Istrijskem razdelilo, zraven pa še veliko veliko funtov murbinega semena, ktero je móгло pred Strupi-ovim oskerbništvom se za sila drag dnar iz Gorice itd. kupovati. Sedanjega gosp. oskerbnika terdna volja je, zastran izrejanja murb stopiti v gosp. Strupi-ove stopnje, verh tega pa še čedalje bolj razširiti rejo sadnega drevja. Povedali so, da eno- do štiriletnih murbinih drevesic je sedaj na vertu okoli 40.000 zasajenih, in da letošnjo jesen se jih bo lahko kakih 3 do 4000 oddalo; cepljenih jablan in hrušk 3 do 5letnih je 1851, divjakov blizo 10.000. Cepilo se je letošnjo spomlad 1200 jablan in 651 hrušk mnogoverstnih plemen, katerih cepiče so gosp. oskerbnik prejeli iz graškega družbinega verta; naj več pa se je pocepilo — namreč 400 — koroških tépk, katerih cepiče so poslali iz svojega verta svitli knezoškof lavantinski, častni ud naše družbe. Cepilo je pa pod vodstvom marljivega gosp. Fleišmana 17 gosp. bogoslovcev, kateri so pokazali, da so res lepo vneti za koristno sadjorejo, 5 pripravnikov in pa 5 učencev kmetijske učilnice, kateri so se tudi vsi prav pridno obnašali.

Pešk in košic sadnega drevja se je letos sila veliko vsejalo, in sicer hruševih pol vagána, ki jih je družbi verli nje družbenik gosp. Čolnik iz Štajarskega poslal, jabelčnih poldrug bokal, breskvinih košic okoli 2000, sliv blizo 200; tudi nekoliko murbinega semena se je vsejalo. Razun tega se je vsadilo tudi iz dolnjega Avstrijskega naročenih 42 imenitnejših tertnih plemen zraven vseh domačih. Namen sedanjega gosp. oskerbnika je, naj bi na družbenem vertu se sicer izrejevale mnogoverstne plemena žlahnega (pitanega) sadja, naj več pa naj bi se skerbelo za izrejo takega sadja, ki za domače potrebe naj več zaleže in je vsakemu gospodarstvu v pravi prid, ne pa, da bi se samo le ponašal s tako imenovano gospôsko robo. Tudi bojo gosp. fajmošter skerbeli, da vsako

sadno pleme se bo zaznamovalo s svojim imenom, da se bo vedilo, kaj je, in kaj se je komu dalo iz verta; napravili bojo tudi k vsaki posetvi ali zasadbi količ s tablico, na kateri bo zapisano ime sadu, da bo sprehajaje se po vertu vsak vedil, kaj je tu kaj tam vsejanega ali vsajenega. — Toliko so častiti gosp. fajmošter razodeli o sadjo- in murboreji.

Zastran družih sadežev, za poskušnjo na vertu vsejanih, so povedali, da kitajski sladkorni sirek na vertu ni dozorel, — da veliko hvaljena rusovska sončnica naredi res veliko semenišče in da seme je na videz prav debelo, al to je le zato, ker je lupina debela, jedro v nji je drobno, tedaj bi utegnilo manj olja dati kot naša navadna sončnica; ako se tedaj morebiti v družih krajih jedro bolje ne izraša, ni ta sončnica memo domače posebnega priporočila vredna, ker ne debela lupina, ampak debelo oljnato jedro daje sončnicam vrednost; — za poskušnjo vsejani bivec (novo pleme ogeršično) se dosihmal dobro obnaša; kakošen in kolikšen bo pridelk, se bo na znanje dalo ob svojem času. Sadilo se je spomladi tudi več sort zgodnje koruze in zgodnjega krompirja.

Gosp. A. Fleišmanu, učitelju botanike in sadjo- in murboreje, so izročili gosp. oskerbnik 1200 divjakov, večidel jabelčnih, in pa za cepljenje potrebnih cepičev. Gosp. Fleišman, za napredek sadjoreje vseskoz marljivi učitelj, je s svojimi gori imenovanimi učenci mnogoverstno cepil omenjene divjake, in ker jih je djansko tudi učil, sadno drevje presajati in zasajati, količiti in sploh gleštati, so imeli lepo priložnost, se spet letos do dobrega izuriti v sadjorejni vednosti.

Končali pa so gosp. fajmošter svoj govor s tem, da so opominjali: naj bi se prav pridno napravljale povsod sadne sadišča (vertne šole), in naj bi prav iskreno budile k ti napravi družbine podružnice, kantonske gosposke in duhovni gospodje; umni naši gospodarji naj pa bi vsi z lepimi izgledi svetili svojim zanikernim sosedom. (Dalje sledi.)

Važna znajdba za žganjarije.

Dunajski gospodarski časnik „Allg. Land- und Forstw. Zeit.“ piše v svojem 20. listu, da je gosp. F. L. Milius iz Pruskega (sedaj na Dunaji) našel neko napravo, po kateri se zamore naj žlahnejši, rektificirani špirit — 36° A. brez vsega duha (fuselfrei) naravnost iz zdrozge (Maische) narediti, in ne kakor dosihmal le sirov špirit iz krompirja, žita ali sladkora. Miliusov „Isolations-Recticator“ se dá v vsaki žganjarji napraviti; z njim se veliko časa in derv prihrani in ostanjke živina rada je, ker nimajo neprijetnega duha in tudi rudninskih strupov ne, brez katerih v navadnih žganjarijah tisti ostanjki nikoli niso. Verjetne skušnje pričajo, da vse to je resnica, in da ta nova znajdba bo ob kratkem velik dobiček žganjarijam.

Rastlina.

Spisal Janez Tušek na Dunaji.

XIII.

Ker le malo časa célice živé, mora cela soseska célic, ktera zdaj pridno dela, v prihodnjem letu poginiti, ker

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 31. maja 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Gospod Andrej Malič, odbornik kmetijske družbe, je potem besedo poprijel in govoril od zasadbe sadnega drevja poleg hiš in dvoriš, poleg cest in potov, poleg senožet in njiv. Lepo je dokazal velik dobiček, kateri izvira iz obilnega sadja gospodarjem in pa deželi, zraven pa je tudi imenoval dežele, kjer se vidi sadnega drevja obilo kamor koli se pogleda. Ni tedaj to nič novega, ako se pravi: „sadite sadje po vseh potih!“ Pa poslušajmo, kako je gosp. Malič to reč razložil: „Sadjoreja je velik kapital vsake dežele; ta kapital zamore mlad šolarček, dobro podučen, ravno tako množiti kakor siv starček, in prostora za drevje je še neznano veliko na svetu. Pa ne le na vertih samih, temuč tudi okoli hiš, ob potih in cestah, poleg njiv in senožet je prostora dovelj za zasadbo sadunosnic, — le stari vraži je treba slovó dati, da poleg njiv škodje drevju, in pa pametno se te reči lotiti; saj tudi vino škodje, ako ga človek nezmerno pije ali ne ob pravem času, — ali je še kdo zatega voljo terdil, da naj se nikar ne pije vino? Pa kaj bomo govorili od škode, in zmiraj le eno trobili; saj nas skušnje v mnogih deželah vse drugač učé. Pojte neverni Tomaži v lavantinsko dolino na Koroško, saj ni deleč, — pojte v gornjo Avstrijo, na Marso, Česko, Parsko, posebno pa v Švajco, in vidili bote poleg velikih cest cele dni nič družega kot sadno drevó za drevesom“.

„Res je, da na takih vsakemu odpertih potih se je zlo tatvine bati, ker še na zapertem vertu sadje ni pri miru. Al to je le tako dolgo hudo, dokler je sadja malo, kakor je za koruzo slabo, dokler je na velikem polji le ena njiva ž njo obsejana, kamor se rade vrane spušajo, kakor na redke drevesa tatovi. Pa tudi na odprtih potih se dá sadje obvarovati tatov. Kako? Gotovo tako, da se zasaadí takošno, ki ga tat ne pokusi, ktero pa vendar gospodarjem veliko zaleže. In takošno sadje so tépké. Za čespljami (slivami) in nekterimi jabelki so gotovo tépké prvi, za dom naj koristnejši sad. Suha téпка je za marsikaj dobra, — to naši gospodarji in gospodinje samí vedó; iz sirove tépké pa se dela vino, tépkovec imenovano, ki je za delavnega človeka kaj dobra in zdrava pijača. Pravo vino je razun vinskih dežel predrago, tudi delavca preveč zgreje, da se še bolj potí, — ol (pívo) se spridi, preden na polje pride, — žganje je vsaki čas bolj strup, kot kaj družega; — dober tepkovec pa zdelanega človeka hladí in krepčá, ima tedaj dvojno dobro lastnost“.

Ko je gospod Malič naštel navadnije tépké, ki jih imajo po mnogih deželah, je pohvalil krajnske, posebno in pred vsemi pa koroške.

Ker smo v 14. listu „Novic“ že omenili hvale vrednih koroških tépk, zavernemo častite brave na omenjeni list s serčno željo, naj bi se gospodarji po vsem Slovenskem prav marljivo poprijeli zasadbe tépk.

Ko je gosp. Malič končal svoj govor, so bili v potenje njegove hvale, da tépkovec je dobro vino, pričujoči gospodje družbeniki postreženi z dvojnim tepkovcem: tistim namreč, ki so ga poslali svitli knez in škof lavan-

tiški iz Koroškega, in pa tistim, ktereга smo prejeli po častitem fajmoštru prežganjskem iz Dolenskega, — uni je bil bele, ta rudeče barve, obá pa prav čista, bistra kapljica, ktera v kozarce natakana je gomizlala kot slavni šampanjevec. Pokusili so ju zbrani družbeniki in enoglasna je bila hvala, da obá tepkovca sta kaj prijetnega okusa in zaslužita imé dobrega vina; nekteri so bolj hvalili prežgajnski, večina pa koroški tepkovec; odkod pa rudeča barva prežgajnskega, nismo zvedili, zato, ker gospoda fajmoštra, ki so ga nam poslali, ni tukaj bilo. Ni tedaj le prazna beseda, da se dá iz tépk prijetno in tudi precej močno vino napraviti, in da téпка je hvale vredna sestričinja terte.

(Dalje sledí.)

Gospodarske novice.

Mlada praprot — res dobra jed.

Resnico je govoril mož, ki je priporočal praprot kot dobro hrano v 40. listu „Novic“. Slišal sem sicer že ko pubeč mlad, da vélikega travna so zeliša sploh zdrave, in res je, da sleherna rastlina je za kaj, — pa da praprot je za kaj več kot le za nastel, ali kakor Gorenec pravi, za nasteljo, nisem vedil pred, čeravno mi že sivi las na glavi ni ravno več bela vrana. Tako se učí človek dan za dnem, pa menda se nikoli ne izučí. Praprot je dobra piča za živino, posebno prešiči in mlade jagnjiča jo rade jedó. To so mi povedali hribovci še le te dni. Bivši pa pri dragemu prijatlu A. J. na visoki gori, kjer

»Rožce, mnogotere trave

Zlahen duh razlivajo,

Najdejo zdravila prave,

Ki okolj prebivajo“ —

bereva v „Novicah“ hvalo praprota. „To morava poskusiti“ rečeva, in hajd! po mlade praproti v gojzd; Jerici, prebrisani kuharci in sestri gosp. župnika, pa rečeva, naj se na večer le pripravi nove sorte špargelj nama skuhati. Troje sorte praproti nabereva: prav mlade za „pošrekati“, kakor naše kuharce pravijo, s sirovim maslom (putrom), — druge večje praproti za „póhati“ kakor se navadno „šnite“ póhajo, in pa še večje že na tri vejice razrašene za salato merzlo. Prineseva ga domú in Jerica nama ročno napravi trojno jestvino. Mi dva pa se vsede va k skledicam — kot ostrá sodnika. Naši braveci bojo radovedni: kaj sva razsodila. Čujte tedaj!

Naj boljšega in res prav prijetnega okusa je bila póhana, gorka; — kakor špargeljni s sirovim maslom pošrekana je bila enmalo grenkljata, po okusu kakor artičoke in prav pripravna — za dobro kaplico vina; naj manj nam je dišala v salati merzla z očetom (jesihom) in oljem napravljena; ni bila sicer za zavreči, pa ker je ta praprot bolj stara, ni bila tako dobrega okusa. Pohane, se vé da merzle, sem sabo vzel iz Rakitne in prijatlom positi dal z besedo: „to so nove fele špargeljni“. Vsi so jih hvalili. Ko sem jim pa povedal, kaj so jedli, mi nihče ni hotel verjeti, da je jedil praprot. V Barovnici in na Verhniki so jo pokušali, pa vsem je pohana praprot dopadla. Zato lahko rečem: Praprot gor, praprot dol, dobro pripravljena mlada je boljša kakor je kumerni pa dragi špargelj ljubljanski! Kuharcam po kmetih, ktere imajo včasih nenadoma kakega gospóškega gosta pogostiti, bo gotovo ta novica všeč. Mnišček.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 4. junija 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Šesta naloga letošnjega občnega zbora je bila prevdariti: Kaj naj bi se za povzdigo kmetijstva na Notrajskem počelo, ker se bliža čas, da zavoljo železnice med Ljubljano in Terstom bo jenjala vožnja v teh krajih, in kako bi utegnili kmetijska družba pripomoči k oni potrební povzdigi? — Tajnik kmetijske družbe prof. dr. Bleiweis je prevzel nalogo, to važno zadevo od vseh strani pretresti in nasvetovati pripomočke, kaj naj bi se storilo v dosego gori imenovanega namena. Svoje lastne skušnje je sklenil z vsem tem, kar so nasvetovale domoljubne družbene paddružnice in pa drugi možje, katerim je Notrajsko dobro znano. Kratek zapopadek obširnega govora njegovega je ta-le:

Ne more se tajiti — je rekel najpred — da izperva bo železnica tiste prebivavce, ki od vožnje živé, tudi na Notrajskem hudo zadela, kakor povsod, kjer je vozarija ljudem poglaviten zaslužek. Ali, kakor drugod, se bo tudi na Notrajskem od tistega časa, ko bode privihral prvi hlapón, začela srečnejša dôba za kmetijstvo; zakaj skušnje po vsem svetu kažejo očitno, da pojéma kmetijstvo in gré rakovo pot, kjer „gajzla“ gospodari. Kar „gajzla“ zasluži, ostane večidel v blatu in prahu na cesti, se vidi le v raztepeni živini, v potertih vozovih, zanemarjenem polji, zadolženih hišah in v vseh tistih cestnih razvadah, katerih se ubrani le malokter vozná. Kjer so le cestniki, tam ni pravih kmetov; saj je znano, da kdor le vozari, ne zna prijeti za plug in ne za sejavnico. Taka je po vsem svetu, in taka je tudi na Notrajskem.

Ker pa je res povsod, kjer so pred železnico ljudje od vožnje živeli, v malo letih se kmetijstvo tako rekoč samo po sebi na bolje obrnilo, tedaj utégne kdo reči, da se bo tudi na Notrajskem vse samo po sebi naredilo, ker „sila kola lomi“. Res je, da sila je naj bolja učnica in tudi na Notrajskem bo v kratkem marsikaj bolje, ko bojo ljudje vidili, da je potreba drugač se vésti; al na Notrajskem, ki se ne more rodovitnim deželam prištevati, so marsiktere razmere drugačne memo družih dežel, zakaj malokje toliko ljudi živí od cestnega zaslužka kakor tukaj, — malokje je gojzd prebivavcem tako potreben kakor tukaj, — in če po Krasu vode ni in tedaj tudi ni mogoče, da bi se ustanovile deželi dobrodelne fabrike kakoršne koli, katerim je voda prva potreba, so pa od druge strani spet taki kraji, ktere celó pogostoma potopujejo povodnje in marsiktero leto napravljajo hudo revšino. — Iz vsega tega je potreba očitna, da se že sedaj na to misli, kaj naj bi se na Notrajskem storilo, da se odvernejo večje nadloge. Ali je pa to tudi mogoče? Govornik je dokazal, da je mogoče, in je s tem odvalil kamen od sere tudi tistim, ki mislijo, da brez vožnje se ne dá živeti na Notrajskem.

Kako je mogoče na Notrajskem povzdigniti kmetijsko gospodarstvo in prebivavcem pomagati na bolji stan, je govornik v sledečem razodel pokazavši poti, po katerih se za more veliko veliko storiti.

Pervo vprašanje je: ali je na Notrajskem toliko zemlje, da zamore živiti svoje prebivavce, ker to je prva in prva potreba tam, kjer se ljudje ne pečajo z obertnistvom in si s tem ne služijo kruha? — Če vzamemo zemljo, kakoršna je dandanašnji, in kolikor je je dandanašnji, moramo odgovoriti na to vprašanje, da ne more. Ako pa vprašamo: ali se na Notrajskem nikakor ne more več zemlje pridobiti in vsa zemlja rodovitniša napraviti? zamoremo pa z gotovo besedo odgovoriti: da! In ta odgovor kaže notrajskim krajem mile naše domovine veselejšo prihodnost. Je li pa to tudi resnica? Je, je resnica, dragi Notrajci. Le poslušajte!

V katastru je med rodovitnim svetom v osmerih kantonih Notrajskega zapisanih sto tavžent in devetsto oralov (johov) golih pašnikov, šestnajst tavžent in dvajset oralov pa pašnikov z lesom nasajenih. In večina teh pašnikov so občinski pašniki (gmajne soseskine). Lejte! koliko svetá, kateri, čeravno stoji zapisan v verstí rodovitne zemlje, je vendar le mertev kapital, kateri se bo obrnil še le tadaj v pravo rodovitno zemljo, kadar bo razdeljen med svoje lastnike in predelan v njive ali senožeti. Kolikšen dobiček donáša razdeljenje pašnikov in njih obdelovanje v polje in senožeti, je ravno v današnjem zboru (glej list 41.) gosp. Samasa očividno na močvirji blizu Ljubljane dokazal in „Novice“ so stokrat že dokazale to iz družih krajev; pa naj povejo še, kar je dr. Bleiweis v dognanje te resnice v današnjem zboru povedal, rekši; „Pašnik (gmajna) mora biti dober, da dobí na enem oralu srednje velika krava potrebni živež. Kakošna pa se godí navadno na naših pašnikih? — na slabe, puste pašnike, da se smeta naj manj dva oralá za eno kravico šteti, se nažene po 3, 4 in še več repov, — koliko tù živeža dobé, naj sodi vsak sam; zraven pa trosi živina gnoj po potih, solnce jo prepeka, brenceljní jo pikajo, žejo terpi in — tobak pije! Ako se pa taka zemlja, če le ni edini pesek in kamenje, predela v senožet in se enmalo pognoji in s senenim drobom obseje, namesti ene zamore čvetero živine živeža dobiti, in celó dvanajst, ako se predela v deteljše, — se vé da za tisti čas, kakor se sicer živina na pašnik (gmajno) goni. Kolikšen dobiček! „Pašniki — pravijo nekteri ljudje — so pa za živino dobri in potrebni“. — „Kaj — jim odgovorimo mi — kaj bo lastnikom kdo svet vzel, ako se razdelí in vsak svoj kos bolje obdela? Zemlje ostane ravno toliko, kolikor je je pred bilo, — le 4krat ali 12krat rodovitniša je, ako se obdela. „Gmajne“ so ostanjki tistih časov, ko je malo ljudi in malo živine, pa veliko zemlje bilo, da je niso mogli gospodarji vse obdelati; današnji dan je pri nas ravno narobe: veliko ljudi in živine in premalo obdelanega sveta. „Pa za živino je zdravo — pravijo drugi — „ako pride vsak dan na „ljuft“. Smeha se bi človek lahko razpočil, ako kaj tacega sliši, kako skerbni so ravno taki ljudje za zdravje svoje živine, katerih hlevi so bolj luknjam in berlogom podobni kakor hlevom! Če ti je, ljubi moj, že za zdravje živine toliko mar, naredi ji pošten hlev, da bo zračen in svetel; če že misliš, da živina mora na „ljuft“, spusti jo zjutraj in zvečer po dvorišu ali okoli hiše, da si potolažiš tanko vest, ki jo imaš zastran „zdravja“ svoje živine, ktero pa sicer zaperaš v smerdljive,

soparčne berloge, jo daš v gnoji stati, da ima na cente blata po bedrih, in jo pretepaš, da se Bogu smili!

Razdelitev pašnikov je tedaj ena prvih potreb tudi na Notrajskem. Z razdelitvijo pašnikov se bo pridobilo veliko rodovitnega sveta, ako se bo predelal v polje ali senožeti. Kaj pa storiti, da se to brez odlaganja hitro doverši? (Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Zeliše, ki se imenuje pasji jezik), je nek podganam tako zoperno, da jih hitro (v enem dnevu) prežene, ako se pomeče semtertje po tistih krajih, kjer jih je kaj. Zeliše to raste po travnikih in ob grabnih, pa kmali v začetku poletja se mora nabirati, dokler je naj bolj močno. Stebliča pasjega jezika se zmečkajo in potem pomečejo tje, kjer so podgane. Treba pa, da gospodar tudi sosedu to pové, da tudi on tako naredí, ker sicer bo on dobil vse te goste v svojo hišo, ki jih je pasji jezik pregnal iz njegove.

(A. L. u. F. Z.)

(Kuhani polenovki (Stokfisch) se prav lahko vés duh vzame), ako se v vodo, kjer se polenovka kuha, dene živega oglja, kateremu se je poprej pepél odpihal. V ta namen naj se naravnost iz ognja, kjer se riba kuha, vzame za periše oglja (če se je kuha, postavimo, za eno družino), naj se mu pepél odpiše, potem pa živo verže v vodo, v kateri se polenovka kuha; le na to je gledati, da oglje ne gori več s plamenom. Ker oglje plava verh vode, se lahko posname s posnemavko, preden kuharica kuhano ribo na mizo dá.

(Das Neueste u. Nützl. f. H. u. L.)

Popotni spominki.

Dva dni v Goratanu. (Dalje.)

Kmali se mi je zdaj na visoki gori na levo posvetila romarska cerkev Marije na Višarjih, ktero mi je dozdej še hrib zakrival, pred manoj v dolini pa na stranč velike ceste slovenska farna vas Žabnice. Mudil se v Žabnicah nisem, pa vidil sem memo gredé lepe hiše in pred njimi mnogo vozov in lesnine razne baže, kar mi je spričevalo, da prebivavci se pečajo s kupčijo, vožnjo in odposiljanjem blaga. So pa tudi Žabnice velik (štejejo okoli 180, večidel zidanih hiš) in od nekdanj imeniten kraj, zakaj mnogo tukaj in v bližnji okolici izkopanih starin nedvomljivo spričuje nekdanjo obširno rimsko naselbino; tudi so bile one razun avstrijsko-francozke vojske že v 14. in 15. veku priča kervavih bojov med Nemci in Lahi.

Unkraj Žabnic se mi je na levo čedalje bolj odpirala divja Ovčja dolina, omejena proti jugu od golih pečin sterme Višjegore in Nabois-a, proti izhodu od Višarske gore, proti zapadu pa od Črnega verha in Poldnika. V to dolino pelje tesna steza iz Talijanskega. Leta 1809, 14. maja jo je bil po nji primahal 22. francoski pešni polk in je hotel naše pri Naborjeti od zadej zajeti. Brezskerbno je počival v skriti dolini, našim pa, ki so krog Terbiža bili, naznanijo to žabniški pastirji. Urno jo mahnejo eni od zad čez Višarje, eni pa od spred, in v hipu je bilo sovražno kerdelo deloma ujeto, deloma pa posekano in uničeno.

Na iztoku Ovčje doline, kamor sem kmali priderčal, stojí na levo ceste na precej visokem, okroglem in prostostojećem gričku neko zapuščeno obzidje. Mislil sem, da to je razvalina kake stare terdnjave, pa moj voznac, priprost nemšk fantalin, mi ni vedel od tega nič povedati. Še le pozneje sem zvedel, da se je hotla na ta griček pred malo leti postaviti okrogla terdnjavica, tako zvani Maksimilijanov stolp. Zakaj se je to opustilo, ne vém; berž ko ne je v vojniškem oziru griček nekoliko preveč oddaljen od ceste, in bi je ne varoval dovolj navalov kakega sovražnika. — Dolina, akoravno je, posebno na levo od deleč kazala sterme skalnate gore, je bila dozdej ob cesti vendar prijazna in precej odperta, odslej pa se mi je stisnila in bila je vedno bolj gola in divja. Na obedveh stranéh molijo gole skalnate stene

navkreber, da je le prostor za cesto in bistro Belo, ki kaj kratkočasno poleg poti po belem prođu šumlja.

Kmali potem, ko se dolina nekoliko na desno okrene, se mi je pokazala druga slovenska farna vas te doline, Ukve. Stisnjena je v divjelepo dolinico na desno, od ktere tudi mali potočič priteče.

Zapustivši Ukve se mi je naravnost pred manoj čedalje bolj kazal kamniti homec Talavaj, ki vsred dvéh visocih gorá, Verhčela in Goligoš-a, od ktere slednega se je tudi po mnenji znajdenih naravoslovcev Talavaj odkrehnil, ravno v sredi ozke dolinice stojí. Na njega temenu ponosno vladajo nove naborjetske terdnjave, ki so se mi, kolikor bližej sem bil, toliko različniše kazale. Vravnané so že od te strani tako, da vés čas od Ukev doli žugajo s topovi sovražniku, ki bi se jim utegnil bližati. Cesta se vije, ko do grička pride, tik njegovega podnožja na levo pod stermim skalovjem, znad ktere visoko zidovje s puškarnicami vsakemu neprijatlu s smertjo pretí, in ko okoli njega pripelja, se pokažejo še le prave terdnjave, ki dolino deleč doli s svojimi baterijami strahujejo. Vés sem bil na tem mestu nekako sam iz sebe; nisem vedel, ali bi bil gledal gori na terdnjave, ali doli na stari in sloveči terg Naborjet, ktere mi je dozdej homec zakrival. — Tudi mojemu voznacu se je bila zdaj vez njegovega jezika odvezala; pokazal mi je spominek, stoječi v kotičku na desno pod terdnjavo z besedami: „dort ist ein Hauptmann gestorben“. Akoravno sem od tega spominka že poprej nekaj vedil, bi ga bil vendar o toliki tukajšni mnogoverstnosti kmali prezerl. Da sem zdaj koj voz ustaviti dal, mi menda ni treba praviti. Spominek ta je res orjašk, prav primerjen slavni smerti tukaj padlih. Lepa, z drobnimi belimi kamnički posuta pot pelje tje do njega. Postavljen je na zelen homec, pred katerim so na polokrog verbe nasajene. Močno podnožje nosi iz belega granita orjaško piramido, na kateri je vdolbljen nemški napis: „Zur Erinnerung an den Heldentod des k. k. Ingenieur-Hauptmannes Friedrich Hensel am XVII. Mai MDCCCIX und der mit ihm gefallenen Kampfgenossen. Kaiser Ferdinand I.“ — ali po slovensko: „V spomin junaške smerti c. k. stotnika inženirja Miroslava Henzel-a dan 17. maja 1809 in z njim padlih bojnih tovaršev (postavil) cesar Ferdinand I.“

Pod tem napisom leží na zgoraj omenjenem podnožji piramide iz grodeljna (sirovega železa) vlti oroslan, ki zlomljeno sulico v persih umirajoč naslanja glavo na sprednjo desno tace, ktera na škitu počiva.

Ako te, dragi bravec, o junaški smerti teh, katerim je hvaležni vladar ta spominek postaviti dal, kaj več zvediti mika, pomudi in vsedi se z manoj na podnožje spominka, in slušaj, kaj nam o tem zgodovina, ona neumerljiva mati in čuvarnica vsih slavnih pozemeljskih del, naznanuje. (Dalje sledi.)

Slovensko slovstvo.

Drobtince za novo leto 1856. Učiteljem in učencem, staršem in otrokom v poduk in kratek čas.

Na svetlo dal Mihael Stojan, braslovški dehan. V Celovcu natisnil in na prodaj ima Janez Leon. XI. leto.

Že ima menda vsak letošnje „Drobtince“ v rokah, komur je mar za duševni in svetni napredek slovenskega naroda in za slovstvo, ki oni napredek namerava, in vémo, da je vesel, da jih ima in da jih priporoča svojim ljudém. Radostne se tudi „Novice“ vstopijo v versto iskrenih priporočnikov, ker lahko je hvaliti, kar je hvale vredno. Slavnoznani pisatelj slovenski, prečastiti dekan braslovški gosp. Mihael Stojan, ki so prevzeli vredništvo letošnjega tečaja in tudi prihodnjih „Drobtinc“, so z dušo in telesom se udali svojemu poslu, in lepo doveršili delo; ne moremo njih zaslug vredniše zaznamovati, kakor da rečemo, da so v vsem stopili v stopnjo slavnih svojih prednikov-vrednikov. Naravnava in obravnava sostavkov je vsa v duhu, po katerem se

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 7. junija 1856.

Dober svét gospodarjem.

Že v 29. listu od 9. aprila smo v „novičarji“ svarili naše gospodarje, naj se ne dajo zapeljati, da bi kupovali za svojo živino tisti zdravilni prah (štupo), kterega neki Kwizda v Korneuburgu priporoča za mnogoverstne bolezni. Danes jim damo v poterj, je onega svarila vediti, kar je sl. ministerstvo notrajnih oprav 2. dan t. m. pod številko 12241/348 naši kmetijski družbi pisalo.

„C. k. višje armadno poveljstvo — se glasi to pismo — je ukazalo vodstvu dunajske živinozdravnišnice, naj tisti korneuburški zdravilni prah za živino (Korneuburger Viehpulver), kateri se sedaj po mnogih štacunah ljudém ponuja in kterega celó dr. Raudnic v posebnih bukvicah priporoča, natanko preišče, poskusi in potem pové: kaj meni od zdravilne moči tega praha. Vodstvo imenovane zdravnišnice je kemiško razkrojilo ta prah in našlo, da nič družega ni kot zgolj dobičkarija, ktera nevedne in vražne gospodarje na limance loví; nevaren je pa ta prah pri hudih in kužnih boleznih še posebno za to, ker ljudjé, ko se zanašajo na pomoč onega praha in ga rabijo pri tacihih boleznih, naj bolji čas zamudijo, v katerem bi bilo utegnili pravo zdravilo pomagati. — Naj to kmetijska družba okliče gospodarjem, da ne bojo kupovali praznega praha.“

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Da se brez obotavljanja občinski pašniki (gmajne) hitro razdelé, je treba, da se razdelitev ta zapové, tako, da v enem letu naj bi bili vsi občinski pašniki razdeljeni, razun tistih, ki so za ovčjo pašo potrebni spoznani. Da pa se razdelitev pašnikov ukaže, kjer je lastniki še niso tako deleč prinesli, da bi svoj dobiček sami spoznali in se sami za razdelitev potegnili, ni nič novega; že slavna cesarica Marija Terezija je 5. listopada 1768 oklicala ukaz po cesarstvu, da vsi občinski pašniki (gmajne), naj so lastnina samih kmetov ali pa kmetov in grajšakov skupaj, se morajo v enem letu razdeliti in vsakemu njegov kos (part) odločiti; za razdeljeni svet se skozi 10 let ni plačeval višji zemljišni davek kakor poprej za pašnik, in skozi 30 let se ni od njega nobena desetina odraštovala. Škoda, da postava ni skoz in skoz obveljala, zakaj sedaj bi bilo naše cesarstvo že za veliko milijonov bogatejše. Leta 1808 je prišla namreč postava, naj cesarske gosposke ne silijo lastnikov h razdelitvi, ampak naj jim le, kar naj več morejo, svetujejo, da to storé. Od tistega časa pa je zaostala razdelitev, zakaj dober svét premore kaj le pri pametnih in previdnih gospodarjih; kjer pa pameti in prevdarka ni in namesti tega gospodari le terma in svojeglavnost, tam ne pomaga nič, ako bi sam Bog na serce govoril takim ljudém. „Če ni naše, naj nam skažejo, da ni; če je pa naše, naj nas pusté, da delamo kakor sami hočemo!“ — to je tisti izgovor, kateri je, kakor je gosp. Sama sa v današnjem zboru povedal, tudi več let zaval razdelitev pašnika v

okolici ljub. Če jih nagaja le malo, ne gré razdelitev tako hitro od rok, kakor bi bilo prav in treba.

Po vsem tem, ko je dr. Bleiweis dokazal, da se zamore po ti poti na Notrajnskem več rodovitnega sveta pridobiti, je nasvetoval: naj kmetijska družba prosi sl. deželno poglavarstvo, da zapové v enem letu razdelitev občinskih pašnikov, razun tistih, ki so za ovčjo pašo potrebni, kakor postava od leta 1768 velevala, in naj bi se razdeljenemu in obdelovanemu svetu za vsaktere pridelke zastran zemljišnega davka naklonile tiste polajšave, ki jih je gori omenjena postava dovolila.

Ko se je po ti poti pridobilo Notrajncem več rodovitne zemlje, je pa treba misliti na to, kako se more rodovitnost njena povzdigniti, zakaj s samo pridobljeno zemljo je še malo pridobljenega, ako se ji ne pomaga k večji moči, da je v stanu več roditi. Ali tudi to bo na Notrajnskem mogoče, kadar se bo tisti kapital, kterega zdaj neizrečeno veliko v zgubo gré domá in na cesti, obrnil na polje in senožeti — in ta kapital je gnoj. Kar zadeva njegovo zgubo po cesti, bo železnica sama ji vprihodnje konec storila, — kar pa se tiče potrate domá, ji zamorejo pametno napravljene gnojniša in straniša (skreti) v okom priti. Te dvé poti ste gotovi, da se bo sedaj zametovani kapital na dobre činže nakladal in velik dobiček kmetovavcem donašal. So že tudi na Notrajnskem umni gospodarji, ki vejo z gnojem dobro ravnati in tako dobro kakor povsod, — al sila veliko jih je, ki od tega, kar je „duša kmetijstva“ nimajo nobenega zapopadka, — živa priča tega je, da veliko veliko kmetov na Notrajnskem še gnojniš nima, da gnoj, kadar ga iz hleva spravijo, namečejo k hlevu ali hiši, ali ga pa veržejo na pot pri hlevu, da ga dež izpera in sonce prepeka. Tudi straniš (skretov) za ljudí pri več hišah ni, in ternovsko-bistriška podružnica po pravici pravi, da to ni le gotova škoda za poljodelstvo, temuč je tudi škodljivo zdravju in pa samo po sebi nespodobno. Ni tedaj čuda, da je lani v tem kraju kolera tako huda in terdovratna bila, ker skušnje po mnogih krajih pričajo, da ravno v blatu za kolero bolnih ljudí, ako se ne pospravlja in smrad ne zatiruje, tiči naj več kužnine.

Treba tedaj — je rekel govornik — da, gledé na poljodelstvo, zdravje in spodobnost, se napravijo povsod gnojniša in straniša, in zatorej naj bi se sl. deželno poglavarstvo prosilo, naj bi ukazalo: da v enem letu mora vsak kmetovavec gnojniše in vsak hišni gospodar straniše napraviti; ako ga ne napravi, naj se kaznuje za 10 gold. v dnarjih. — Kmetijska družba naj bi pa v tisučerihih iztisih razdelila po Notrajnskem poduk umne naprave gnojnišč, in gospodarju, ki bi prvi v svoji fari napravil tako gnojnišče, naj bi se podelili v darílo trije tolarji. Darila te bi se utegnile plačevati iz gori imenovanega kazenskega dnarja, ali pa iz kakega drugega zaklada. Darila za umno napravljene gnojniša niso nič novega in se delijo v marsikterih deželah, kjer hočejo kmetijstvo krepko na noge spraviti.

(Dalje sledi.)

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 11. junija 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Tretji pripomoček, da se povzdigne blagostan na Notrajskem, ponuja sadjo- in murvoreja in pa pridelovanje svile (žide). Da se večidel na Notrajskem sadje dobro obnaša, nam pričajo lepe jabelka, hruške, češplje (slive) in orehi, ktere pridelujejo Pivčanje in Krašovci; — da je svet za murvo kakor nalašč, kdo bo dvomil, ako pogleda ondašnje apnéno zemljo, — lahko bi tedaj bilo rediti svilode (židne červice ali kavalíre, kakor jih Goričani imenujejo). Čeravno goli kraji zavolj silne borje niso za rejo sadnih drevés in se tedaj od takih krajev ne more govoriti, da bi jim sadjoreja kaj donášati zamogla, je vendar na Notrajskem sila veliko prav pripravnega sveta za sadje in murve; le škoda, da je svet brez sadja, ali da ga saj toliko nimajo, kakor bi ga lahko imeli.

Kako bi se pa mogla pospešati sadjo- in murvoreja? Ljudstvo se mora podučiti z besedo, z dobrimi izglei, in da se mu dobre bukve dajo, ktere prav po domače razlagajo nauk sadjo-, murvo- in sviloreje, in ker naša kmetijska družba že več let veliko murv brez plačila po deželi razdeluje, naj bi jih za naprej, saj ene leta, naj več dajala Notrajscem.

Ker pa nekatere družtvine podružnice na Notrajskem milo tožijo, da ne more človek z veseljem sadnega drevja saditi, ako vidi, kako ga hudobneži lomijo ali kak drugač poškodujejo, je živa potreba, da pride že več let željno pričakovana in tako potrebna poljska postava (Feldpolizeigesetz) na dan, ktere namen je, vse pridelke, naj bojo na njivi, senožeti ali vertu varovati kakoršnega koli poškodovanja. Naj tedaj naša družba visoko deželno poglavarstvo prosi: naj bi ono blagovolilo slavnemu ministerstvu povedati, kako željno se pričakuje ta postava, od ktere pričakujejo gospodarji, da bo ostro in brez dolge pravdne poti stopala vsem takim hudobijam na pete, ki poškodujejo ptuje blago na polji, senožetih in vertih.

Če se hoče včasih kakošna koristna stvar na noge spraviti, je treba, da se ne zanemari nobena pot, po kateri je to mogoče. Ena taka pot, lahka pa veliko zdatna, bi bila ta, ako bi postava veléla, da vsak ženin bi mógel v spomin ženitve 10 sadnih drevés zasaditi na svojem zemljišu, ali če lastnega zemljiša nima, na kakem drugem mestu, ki ga mu bo župan odločil. Da bo pa ženin gotovo zasadil ali zasaditi dal zapovedanih 10 drevés, naj bi mógel pred poroko svojemu fajmoštru 10 gold. zastaviti, ktere bo nazaj dobil, kadar bo izkazal, da od njega ali na njegove stroške zasajene drevesa zelenijo. Take „ženitvanske“ drevesa niso nič novega; taka postava je bila ali je še po več krajih, in gotovo se ni bati, da bi se ktera ženitev razderla zavolj teh deseterih drevés; saj je znano, da nikoli ni človek, mlad ali starec, bolj pripravljen vse storiti kar se mu veleva, kakor takrat, kadar se ženi in „mu godeci godejo“. Če je zakon srečen ali nesrečen, ostanejo zakoncem te drevesa veden spominek saj prvih srečnih dni, — dežela pa bi dobivala po ti poti lepo število

sadnih drevés, kterih bi sicer ne bilo. Tudi za vsakega novorojenega otroka naj bi mogel oče zasaditi ali zasaditi dati 3 drevesa, in da bo to tudi gotovo v pol leta storil, naj bi ob kerstu otroka zastavil fajmoštru 2 goldinarja, ktera nazaj dobí kadar so drevesa vsajene. Tudi take „otroške“ drevesa niso nič na novo izmišljenega, in čeravno je res, da bi se take drevesa ne sadile vselej s takim veseljem kakor „ženitvanske“, je vendar to gotovo, da bi marsikak otrok, za kterega so se te drevesa sadile, saj to dedšino (erbšino) po svojem očetu dobil.

Poslednjič je v povzdigo sadjoreje nasvetoval govornik, naj bi družba prosila sl. deželno poglavarstvo, da bi tisti kazenski dnar, ki se na Notrajskem nabira iz gojzdnih prestopkov, obračal za zasadbo sadnega drevja in v ta namen izročeval družbinim podružnicam.

Tudi obdelovanje kozje češnje (metuljevih jagod, psikovne; Kreutzbeere), iz kterih se dobiva za kupčijo pripravna rumena barva, bi utegnulo marsikak goldinar privabiti v deželo. (Dalje sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Kdaj in kako naj se sejejo peške sadnega drevja, da je naj bolj prav?) V vertnarskem časniku „Frau. Bl.“ priporoča neki gospodar po večletnih skušnjah, da z vsemi sadnimi peškami (le ne s košicami) je naj bolje takole ravnati: V jeseni, enmalo pred zimo, naj se pripravi greda, kamor se bojo peške sadile, z grabnički. Potem naj se perstí, kolikor je je treba, skozi rešeto preseje in shrani v kleti (keldru) ali v kakošnem drugem suhem hramu, kjer ne zmerzuje. Mesca grudna (decembra), če je morebiti že sneg padel, naj ve sneg iz grede pométe in peške naj se vsejejo v zmerznjene, v jeseni, kakor smo gori rekli, napravljene grabničke prav redko; pripravljena presejana perst naj se potem na-nje posuje in nazadnje spet sneg na gredo pomeče. Berž ko spomladi mlade drevesca skozi zemljo prebodejo, jih je treba opleti in gredice skerbno okopati. Kadar je poleti huda vročina in suša, jim je treba na večer prilivati. Do jeseni so si izredili na to vižo čverste, čevelj ali dva čevlja visoke divjake.

Vertnarska skušnja.

(Navadni mizarski lim) v vodi raztopljen je prav pripraven in dober gnoj za vertnarje. Lim dela zemljo tako rodovitno, da bi nihče ne verjel kdor ni sam skušil. Če se kaka rastlina vsadí v sam pesek in če pesek zaliva z limovo vodo, bo bolje rastla kakor v dobro zemljo vsajena pa z navadno vodo ali deževnico zalivana. Da je staro usnje in enaka živalska roba dober gnoj, se vé že dolgo, — da pa limova voda tako posebno dobro tekne rastlinam, je novica. Kdor ima cvetlice v loncih, se lahko tega prepriča, ako pod perst, poldrugi pavec od verha, majhne kosčike lima položi. Ti kosčiki se, ko se po navadi cvetlici zaliva, počasi topé in tako gnojejo perst, da cvetlica kaj veselo raste.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 14. junija 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Četerti pomoček, da se bo blagostan Notrajskega povzdignil, bo podelila živinoreja. Kadar bo zaslužek na cesti jenjal, bo móglo polje nadomestovati vožnjo; da se bo pa móglo polje rodovitniše napraviti, bo treba živinice. Dosedaj je pa le malo gospodarjev na Notrajskem mislilo na rejo živine. Poddružnica ložka pravi: kar šneperska grajšina nima več juncev za pleme, je živine za pleme v ondašnji okolici tako malo, da na dan pripeljejo včasih po 6 do 10 krav k enemu plemiču. Da v takih okoljshinah reja goveje živine ne more krepko napredovati, vsak láhko zapopade. Notrajska dežela pa ni le v mnogih krajih prav pripravna za rejo goveje živine, temuč izverstno dobra je za rejo ovác in kónj. Ni nam treba tega še le z besedo dokazovati, ker slavne cesarske kobilstva na Krasu, terdni konji kraški in pivški in obrajtane ovce teh krajev so živa priča, da bi utegnili Notrajci v imenovanih krajih konjsko in ovčjo rejo na tako stopnjo povzdigniti, da bi slovela deleč po svetu in donašala domačim mnogo dobička. Pri reji kónj bi ne bilo treba nič družega kot stanovitno le izbrano domačo živino pariti med seboj in se v izrejevanji pridno ravnati po vodilih umne živinoreje, in napravilo bi se celó posebno pleme; pri reji ovác bi bilo prav s kakošnim ovnom ptujega plemena požlahniti domače pleme, da bi se mu cena volne po ti poti poviksala, zakaj za ovčjo rejo so nekteri notrajski kraji tako pripravi kakor malokje na svetu. Tudi čbele niso zanemariti na Notrajskem, ker po besedah gosp. dr. Orla je kraška sterd (med) kaj izverstna sladčica.

Vse to, kar smo dosihmal razložili, ako bi se krepko prišlo in krepko izpeljalo, bi močno močno povzdignilo blagostan Notrajskega.

Dalje so razodele podružnice živo željo po oklicu poljske postave ne le v varstvo sadjoreje temuč tudi v varstvo vseh poljskih in senožeških pridelkov. Rekle so tudi, da postava za posle (družino) se že težko pričakuje, ker treba je, da se pravice in dolžnosti med gospodarjem in poslom po postavi ustanovijo.

Kjer pa je gojzd in kar se v njem prideljuje za prebivavce Notrajskega sila važna in potrebna stvar, in ker je vse nad tem ležeče, da bi se žalostne goljave na Krasu čedalje bolj ne razširjevale, so podružnice nasvetovale, naj bi kmetijska družba iskreno prosila vis. deželno poglavarstvo, da bi se po gojzdni postavi od 3. dec. 1852 ukazano gojzdno gospodarstvo s silo upeljalo, — naj bi se kupčija z lesom pod občuvanje (kontrola) postavila in pokončevanje gojzdov tako branilo, — naj bi se pri uravnavi služnih gojzdnih pravíc gledalo na njih prvotni obseg, — naj bi vse to delo, da se natančno doverši, nagibala vis. c. k. deželna vlada. Dalje svetujejo podružnice, naj bi se prosila višja vlada, da bi cesarskim inženirjem, ki so sedaj na Notrajskem zavolj železnice, velela preiskati: ali bi se dale in kako večkratne povodnji v Planini, Cerknici in Ložu ubraniti in po tem tudi močirje okoli Verhnike in Ljubljane

na suho djati. Ako bi se to moglo zgoditi, bi bil dobiček neizrečeno velik za vse te kraje, in stroški, ki bi jih vlada imela s temi deli, bi se gotovo poplačali v nekterih letih, ker vseh nadlog, ki izvirajo iz povodinj, bi bilo potem konec in ne bilo bi treba potem davkov odpisovati in milošin deliti; kjer sedaj nič ne raste ali k večjem le stelja, bi potem žlahna trava množila pridelk gospodarja pa tudi državno dnarnico. In poslednje, kar še prosijo podružnice, je, da kakor na Dolenskem naj bi se tudi na Notrajskem prece-nil kataster.

Vse to je razložil govornik v svojem govoru in ga, zanašaje se še posebno na živo pripomoč Njih ekscelencije deželnega gospoda poglavarja grofa Chorinskega, kateri reve Notrajskega sam dokro pozná, končal z besedami svetlega nadvojvoda Joana, ki so v poslednjem zboru štajarske kmetijske družbe v nekem enakem primerljeji takole govorili:

„Kmetijska družba ima le to v svoji moči, da svetuje, podučuje, prigovarja. Ako vse to nič ne pomaga — kar se mnogokrat primeri — kdo mora potem pomagati? Tisti, ki ga vsi svojega očeta imenujemo — vlada; ona mora za svoje otroke skrbeti, ona mora pomagati s postavami. Ker pa o tem še postav nimamo, prosimo za-nje. Potreba je že velika; človeško življenje je kratko, potreba prihaja čedalje večja in kar se dá morebiti sedaj še z malim trdom storiti, bi utegnilo prizadjati v nekterih letih velike stroške. Mi ne moremo ničesa družega storiti kot prositi, da se kaj zgodi o ti zadevi. Naši nasveti pa nikakor niso ukazi, ampak le prošnja so do visoke vlade in spomin tega, česar potrebujemo. Naj ona razsodi!“

Ko je dr. Bleiweis končal ta svoj govor, so se začeli nekteri pomenki, katerih so se vdeležili gosp. dvorni svetovavec grof Hohenwart, predstojnik ljubljansko-verhniške podružnice gosp. Galle in drugi; Njih eksc. deželni gosp. poglavar pa, ko je zbor poterdil vse ravno zaslišane predloge o zadevah Notrajskega, so sklenili te pomenke z zagotovilom, da kar koli je le mogoče bo deželna vlada rada storila za povzdigo blagostanja na Notrajskem, — bo tudi, kar ona sama storiti ne more, priporočila višjemu vladarstvu na Dunaji, — da pa tudi pričakuje, da kmetijska družba, duhovni gospodje in pa vsi umni prebivavci Notrajskega bojo vzajemno pomagali v dosego dobrih namenov, ker le „zedinjena moč“ zamore kaj opraviti v velicah delih. — S serčno zahvalo je zbor sprejel to odkritoserčno zagotovilo deželnega gospoda poglavarja in izročil glavnemu odboru, naj natanko izpelje vse, kar je sklenjeno bilo. (Konec sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Kako se novi sodci za vino láhko berž pripravi naredé in očistijo.) Vsak gospodar, ki ima z vinom opraviti, dobro vé, da v nove sodce se ne smé staro vino pretakati, ker dobí po njih neko škodljivo črnkasto tinti podobno barvo. V nogradih vlivajo tedaj novo vino v nove sodce, da v njih izvré; to sodecem odpravlja tisto črnkasto barvo. To pa se dá tudi drugač prav láhko doseči. Gospodar naj si napravi vode in ji primeša štirideseti ali šestdeseti del otrobov ali moke; vse to naj vlije skupaj v novi sodec in pustí tako dolgo v sodecu, da zmes ta v njem

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajovsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 18. junija 1856.

Tergovina s štajarskim vinom.

Pod tem imenom je odbor c. k. kmetijske družbe štajarske osnoval družbo na akcije ali delnice, ktere namen je pripomoči, da se bojo štajarske vina, ktere še zmiraj niso tako obrajtane kakor zaslužijo, lože in bolje prodajale. Ta družba se bo pečala edino le s štajarskim vinom in bo naj bolj za to skerbela, da se to vino čisto in ne poblojeno ohrani in prodaja.

Kdor želi deležnik te družbe biti, se zamore udeležiti ali z dnarjem ali z domačim vinom ali moštom. Za tega voljo so delnice ali akcije razdeljene v dnarne ali vinske. 3000 akcij, akcija po 100 gold., bo zaklad te družbe. 2000 akcij se bo berž izdalo, kadar bo družba v djanje stopila, 1000 se jih bo pa prideržalo. Polovica izdanih 2000 akcij se mora vzeti v dnarji. Kakor hitro se bo spečalo 200 dnarnih akcij ali kadar bo 20.000 gold. v dnarji podpisanih, se bojo poklicali deležniki v občni zbor, da bojo izvolili 13 odbornikov društva in 13 namestnikov na 3 leta. Odborniki ti bojo namestniki cele družbe, in bojo volili izmed sebe predsednika, predsednikovega namestnika in pa dnarničarja ali kasirja, zraven pa še 3 družbenike za vodje. Berž ko bojo ti očitno na znanje dani, začne družba svoje opravila. Kadar se je družba začela, se plača prva polovica podpisanega dnarja v prvih 6 tednih, druga polovica pa se odrajta v 3 mescih po tem. Če želi družbenik svoj delež plačati z vinom ali moštom, se mora poprej z vodstvom zastopiti zavolj cene. Naj manjša mera mošta ali vina, ki ga vodstvo vzame za plačilo, je pol štartina ali 5 veder ali 200 bokalov estrajške mere. Kdor ne odrajta podpisanega dnarja, ga bo vodstvo opomnilo, in če zaostalega dolga ne odrajta v 6 tednih, bo izbrisan iz družbe in zgubi kar je že plačal. Kdor se je podpisal z vinom ali moštom, ga mora naenkrat zadnji čas do konca mesca januarja (prosenca) tistega leta odrajtati, ktero sledi po ustanovitvi družbe. Če družba ponudenega vina ali mošta vzeti noče, ima družbenik pravico, podpisani znesek ali v gotovem dnarji plačati ali pa reči, da podpis nič ne velja. Kadar se bo prideržanih 1000 akcij izdalo, imajo prvo pravico do njih osnovavci družbe, to je, tisti, ki so že pred ustanovitvijo družbe kaj podpisali; če jih ti nočejo, se bojo ponudile vinorejcom domačim, in če bi jih tudi ti ne hotli, se bojo dale vsakemu, kdor odrajta gotov dnar. V vsem, kar bo družba počela, se bo moglo ravnati po tem, kar bojo deležniki sklenili v občnih zborih. Vsako leto mesca februarja ali marca bo tak občen zbor v Gradcu. Konec leta se bo rajtenga položila. To rajtengo bo potem odbor občnemu zboru na znanje dal in nasvetoval: kolikšni delež naj se za tisto leto izplača družbenikom. Pred določbo deležev (Dividende) se morajo pa od grobih dohodkov odšteti vsi stroški, potem 6 odstotkov od vrednosti vse priprave, ki jo ima družba in kar se je čez leto pokvari (obnuca) ali pogubi; zraven tega se ima tudi odšteti davek dohodnine, ki se bo utegnil plačevati, in pa tisti znesek, ki se bo prihodnje leto potreboval za gospodarstvo tergovine. Razdreti se zamore ta družba le takrat, ako ste v občnem zboru dvé tretjini družtvenikov pričujoče, in ako jih več kot polovica sklène, da naj se družba razdrè. Ako bi se

utegnilo to zgoditi, se bo očitna dražba napravila, vse premoženje družbe prodalo in po meri vlozbe razdelilo med deležnike ali njih dednike (erbe). — Poddružnice štajarske kmetijske družbe sedaj nabirajo podpise za to družbo po deželi in bojo posebno velike vinorejce, naj stopijo v to družbo, ktere namen je: kupčijo s štajarskim vinom oživiti in povzdigniti in potem nakloniti dobiček domačim vinorejcem, pa tudi dobro ime štajarskega vina — deželi na čast — razglasiti še bolj po tujih deželah.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Konec.)

Dnarničar in odbornik kmetijske družbe gosp. Mihael Prégl je potem zboru na drobno razložil: koliko dohodkov in koliko stroškov je imela družba preteklo leto 1855, in koliki bi utegnili dohodki in stroški biti letošnje leto.

Za tem je odbornik gosp. Mihael Ambrož zboru tiste sadjorejce na znanje dal, ktere so dotične družtvine podružnice zavolj posebne hvale vrednega obnašanja v sadjoreji priporočile zboru: naj jim podeli sreberne svetinje.

Poddružnica radoljska je priporočila za to počastenje Šimna Staréta, gruntarja iz Kuplenika v fari na bohinski Beli in pa Jerneja Pogačnika, posestnika v Ovisišah, — podružnica novomeška pa Mihaela Goniščka, nogradnika pri Beli Cerkvi na Dolenskem, kteri se marljivo vède s požlahnovanjem sadja in že več let brez vsega plačila uči v nedeljski šoli, v kteri šoli se pa tudi za pospéh sadjoreje pri mladini veliko storiti zamore. — Zbor je enoglasno poterdil: naj se imenovanim trem možém podelé častne svetinje.

Dalje je podružnica mengiško-kamniška zboru pisala: naj kmetijska družba s pohvalnim pismom spozná mnogoverstne zasluge c. k. kamniškega okrajnega poglavarja gosp. Florijana Konšeka, — podružnica novomeška je pohvalila neutrudljivega in za povzdigo domačega kmetijstva živo vnetega gosp. Jožefa Duller-ja, posestnika v velikem Škerjančevem, — glavni odbor pa je na poseben predlog svojega družtvenika gosp. Alojza Kuntara-ta, visokočastitega novomeškega prošta Jerneja Arko-ta za krepko pripomoč pri oživljenji podružnice novomeške in za vseskoz marljivo prizadevanje za blagor domovine, — in na predlog odbornika gosp. fajmoštra Zalokarja gosp. Augusta žl. Fladung-a, c. k. okrajnega poglavarja v Metliki za poseben pospéh sadjoreje v ondašnji okrajni javne pohvale vredna spoznal. Občni zbor je sklenil: naj se vsem štirim gospodom podeli pohvalno pismo v imenu c. k. kmetijske družbe.

H koncu zbora so se volili spet za 3 leta trije odborniki kmetijske družbe, in izvoljeni so bili gospodje: Mihael Prégl, Anton Samasa in pa Janez Zalokar, gosp. fajmošter Zalokar zraven še za oskerbnika družtvenega verta na Poljanah. Po ti volitvi se je izvolilo 43 novih družtvenikov.

Potem je družbe predsednik sklenil zbor z ogovorom, v katerem je zahvalil Njih ekscelencijo deželnega gospoda

poglavarja za iskreno udeležbo pri današnjem zboru, in zagotovilo ponovil, da kmetijska družba si bo vseskozi marljivo prizadevala delavna biti v prid kmetijstvu svoje domovine.

Zastran terpinčenja žival.

Vredništvo „Novic“ je prejelo brez podpisa sledeče pismo iz Ljubljane 11. dan t. m.: „Kdaj bojo vendar „Novice“, ktere mnogo koristnega in lepega bravcem svojim donašajo, tudi kaj spomnile od grozovitega terpinčenja žival, ktero se tako pogostoma nahaja v naši deželi, in se potegnile zato, da bi to gerdo početje brez milosti se ostro kaznovalo v dnarjih, kateri naj bi se stekali v dnarnico za uboge? Po vsem Nemškem in tudi v več krajih našega cesarstva in blizu nas v Terstu ostro kaznujejo take gerdavše ali v dnarjih ali z zaporom — le pri nas ne!!! Ali morebiti čakate, da bojo časniki dunajski to pred domačimi opomnili? Tudi voznja z enim vajetom, ali zavolj nečimernosti večkrat tudi brez vajeta in tisti „hot ti-ti-ti“ se vidi in sliši le na Krajskem! in odtod toliko nesreč!“

Na to pismo, kakor je podoba iz dobrega namena pisano, imamo le to omeniti, da morebiti ni časnika, kateri bi bil že toliko pisal in svaril o ti zadevi kakor „Novice“, ktere so celó že dve knjižici v posebni dokladi podale svojim bravcem, katerih eno so spisali visokočastiti tehant Stojan. Kar tedaj podúk opraviti zamore, so storile „Novice“, ktere pa v eno mer ne morejo ponavljati ene reči. Kar pa se tiče res zlo potrebnega kaznovanja takih ljudi, kateri svojo živino terpinčijo, da se Bogu smili, ni menda treba, da bi „Novice“ to kateri gosposki priporočevale, saj vidijo one, kakor Vi in mi, kako se po ulicah in cestah z živino godi. — Ne razumemo dalje, zakaj žugate, da bi se utegnili to poprej v dunajskih časnikih omeniti! Kaj je „Novicam“ to mar? Pišite kakor in kamor Vam je drago; samo tega, da z enim vajetom in tudi brez vajeta vozijo le po Krajskem, in da le po Krajskem se sliši „hot ti“, nikar ne povejte nikjer, ker tudi drugod je en vajet in pa „hoti“ domá.

Ptuja starica naj bode gospodarjem našim novica!

V prejšnjem stoletju sliši Friderik, kralj pruski, da v njegovem kraljestvu požró vsako leto vrabci mnogo polovnjakov žita, s katerim bi se lahko cele srenje (soseske) preživile; torej ukaže jih poloviti, in vsakteremu, ki prinese vrabčovo glavo, obljubi plačilo. Berž je bilo vse na nogah in skoraj vsaki deželan je lovil vrabce. Vrabcev je bilo čedalje manj, in v enem letu je čverčal le malokteri tam pa tam. Deželani se nadjajo sedaj dobre letine in pričakujejo obilo žita; — tudi kralj meni, da je s tem Stvarnika modrosti učil. Pa kaj se zgodi? Gosenci in kobilice, oprostenih svojih sovražnikov, se je tolikanj v deželi zaplodilo, da so polje in senožeti pokončale. — Modri Stvarnik se ne dá od kralja podučiti.

J. O. Lepstanski.

Starozgodovinske čertice

O pomenu imena mesta Petovion — Ptuj — Pettau.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Cela lega ptujskega mesta je toraj bila kraj pečovnatega pogorja, in skalnati hrib (zmes druge formacije), na katerem stoji grad „Grajsko“, po nemškem Oberpettau, je utegnil stati v sredi mesta, zakaj ostanki pričujejo, da tudi proti severju se je staro mesto raztegovalo, morebiti do Žabnika, proti iztoku pa do Budina.

Da Drava ni imela ob času Rimljanov tega rečišča, ktero sedaj ima, pričujeta brega njena: prvi kraj Hajdina, drugi pa dobro uro od Ptuja pri vesi Nivarci.

Še iz listin 12. stoletja se vidi, da je pri Hajdinu bil brod, ker se hajdinska cerkev veli „St. Martin am Furth“.

Imenitnih spominkov ¹⁾ tukaj ne morem pretresevati; njih razlaga bode se našla v mojih starinoslovnih bukvah, samo o pomenu imena hočem nekoliko besedice sprožiti.

Mesto je stalo in še stoji dnešnji den kraj skalnatega hriba, in tako je celó naravno dobilo svoje ime Petov.

Korenika slovenskih besed: peča, pečina, peč je ravno tista kakor sanskritske patta, gerške πέτρος, latinske petra. In za to besedo je postavil učeni jezikoslovec Eichhoff: pat, einnehmen, ausstrecken, gerški πεταω, πιτνωω, latinski pateo, slovenski peti, v sestavih razpeti, odpeti itd.

Zapopadki: „napolniti, rasti“ itd. so stvarjali v indo-evropejskih jezikih pomene: „breg, gora, pečina“ na primer: mah, crescere, mahili, uxor, mogila, tumulus, zato ime gore Magovnik na Krajskem; dalje: vrđh, crescere, berdo, brada, Bart, vrh, crescere, verh, Hügel, Gipfel itd.

Rekel sem, da je slovenska beseda peča, pečina, peč, pečera sorodna s sanskritsko patta in gerško-latinsko πέτρος — petra; svoje terdenje pa podpiram s sledečimi dokazi. V rezjansčini še se je ohranila izvorna oblika: peta, pet = peča, peč. V slovenskem še imamo lastne imena: Petovar = Felsenburg. Ta prikazek pričuje, da so stari Slovenci izvorno tudi izgovarjali: pata, peta, ne pa pača, peča, peč, pečina. V tem mnenju me podpira ime gor: Paka pri Vitanih na koroški meji, — dalje ime rečice iz Pake izvirajoče in tudi Paka imenovane. Dalje ime vesi „Pekerje“ na podnožji Pohorja; sem še spada Pekava gori od Gradca: vse ob pečovji ali kraj pečovja. Paka, Peka pa je zamoglo le iz Pata, Peta postati, ker se glasnika t in k izmenujeta, na priliko: tolči in kolči, schlagen, tléti in ktéti, glimmen, teden in keden, petlika in peklika, Traubenstengel, brenča in brenka, šartel in šarkel, ertel in erkel, peter (poljski piater) in peker, Unterdachboden, tretji in treki, partelj in parkelj itd. Tako tudi Paka, Pekava, Pekerje iz Pata, Petava, Peterje in še le iz paka, pak, pek po omehčanem glasniku k v č — peč in iz peč druge besede: pečica, pečina, pečovje itd.

Pa zakaj izgovarjajo dnešnji Slovenci Ptuj namesto Petov? Iz tega edinega vzroka, ker slovka ov na koncu se rada obrača v uj, na priliko, lužički holuj za holov, sanskritski hala, plug, dalje cerkveno-slovenski voluj namesto volov. Primeri še nadelovam in nadelujem, latinski avo in slovenski uj. Tako je iz stare oblike Patov, Petov postalo Patuj, Petuj, in po pogoltenem glasniku e Ptuj. Stara oblika je bila Petov (ion je latinizem ali grecizem), ktero še imamo v besedah: žernov, mazgov, celov, kopov, in v imenih: Krakov, Dernov, Har-kov itd. Petov, Petuj, Ptuj toraj pomeni Petropolis ²⁾.

¹⁾ Nar imenitniši je spomenik Kršna — Kersnikov, ktere ga vsi starinoslovci po krivem imajo za Orfeja. Ta spomenik je letos neki velikodušen prijatelj starin (poštni ravnatelj v Gradcu gosp. Scheiger?) obnoviti dal, in pri tej priložnosti se je pokazalo, da do sedaj še nismo imeli zveste posneme. Na oglavju je Perunova glava z lutim pogledom in gosto brado; kraj nje dva leva z odpertima lapama — simbola Radegostova, ktera pod prednjima tacama deržita ovnovi glavi — simbola božanstva ognja, imenovanega Hom, Homan, Hamon.

²⁾ Ne deleč od Ptuja je občina Budina. Ko sem še bil na graškem vseučilišču, sem bral pri nekterem nemškem pesniku srednjega veka (pa ne morem se ravno spomniti: pri katerem, ali je bil Ulrich von Lichtenstein ali pa Wolfram v Eschenbach), da je potoval po dolnjem Štirskem v grad Wurmberg, kjer je lepo Brunhildo „geminnet“, in odondot prišel v Budin. Verstici pesmi pa sem si dobro zapomnil:

„Wo die Grajenn in die Trawe rennet
In die Stadt Budin genennet.“

In zares Grajena pri Budinu teče v Dravo! Mogla je tedaj